

STORTINGET

Representantforslag 111 S

(2021–2022)

fra stortingsrepresentantene Mathilde Tybring-Gjedde, Sandra Bruflot
og Mari Holm Lønseth

Dokument 8:111 S (2021–2022)

**Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Mathilde Tybring-Gjedde, Sandra Bruflot og Mari
Holm Lønseth om en mer bærekraftig og sirkulær
tekstilindustri**

Til Stortinget

Bakgrunn

Produksjon av klær og tekstiler har konsekvenser for miljø og er en kilde til betydelige klimautslipp globalt. I tillegg til direkte CO₂-utslipp fra produksjonen har tekstilindustrien et høyt forbruk av vann og kjemikalier og bidrar til å produsere store volum tekstilavfall som forurensrer jordsmonn og vannkilder og påvirker biologisk mangfold.

Fremveksten av «fast fashion» har bidratt til en kraftig økning i forbruket av klær de siste årene. På noen få tiår har forbruket av tekstiler per person økt med 40 prosent i Europa. Norge er en liten tekstilprodusent, men en stor tekstilimportør og forbruker. Nordmenn forbruker eksempelvis 80 000 tonn tekstiler per år, som tilsvarer 15 kilo tekstiler per person.

Svært lite av tekstilavfallet resirkuleres eller gjenbrukes. Det skyldes manglende etterspørsel etter resirkulerte tekstiler, mengden klær som produseres, og at kvaliteten, holdbarheten og verdien til tekstilene gjør det lite attraktivt å resirkulere eller gjenbruke. 80 prosent av den totale miljøbelastningen fra et plagg blir avgjort i designfasen. Mesteparten av tekstilene på markedet inneholder en miks av ulike materialer, der en stor bestanddel er laget av oljebaserte, syntetiske fibre. Det

gjør det svært vanskelig å gjenvinne eller gjenbruke materialene, og det utgjør en kilde til utslipp av mikroplast, både når plagget er i bruk, og som avfall.

Et av de viktigste grepene for å gjøre noe med dette vil være en revidering og utvidelse av EUs økodesigndirektiv. Strengere krav til produktdesign vil redusere bruken av helse- og miljøfarlige kjemikalier og plast i tekstiler og sikre at tekstiler produseres med tanke på lang levetid, mulighet for ombruk og materialgjenvinning. Det reviderte direktivet bør implementeres i Norge så raskt som mulig.

Forslagsstillerne mener imidlertid det er flere tiltak som kan gjennomføres i Norge i påvente og i oppfølgingen av EUs tekstilstrategi.

Separat utsortering av tekstiler innen 2025

I EUs rammedirektiv om avfall er det krav til separat innsamling av tekstilavfall fra 2025. Det vil kreve at Norge i løpet av få år etablerer nye løsninger og systemer for innsamling og resirkulering av tekstilavfallet og eventuelt også inngår forpliktende samarbeid med andre land.

Det er anslått at mer enn 50 prosent av brukte tekstiler i Norge havner i restavfallet, og at mye eksporteres ut av landet og går til forbrenning. Samtidig begynner markedet for brukte tekstiler i Norge å bli mettet. Frem til nå har Fretex og andre ideelle eller kommersielle aktører tatt hånd om både tekstilinnsamling og håndtering. Det er lite trolig at de uten videre vil klare å håndtere det økte volumet av brukte tekstiler som vil oppstå etter 2025. En stor andel av tekstilene er også krevende å gjenvinne fordi det mangler god gjenvinningsteknologi og systemer.

Forslagsstillerne mener regjeringen må utarbeide en plan for hvordan kravet kan nås innen 2025, herunder en tydelig fastsetting av roller og ansvar, mål for avfallssortering og innføring av et rapporteringssystem. Til dette trengs også et bedre faktagrunnlag og statistikk om tekstilavfallet i Norge og sammensetningen av avfallet.

Forslagsstillerne viser videre til at innføring av et produsentansvar kan være et effektivt verktøy for å finansiere og forbedre separat innsamling av tekstilavfall og dermed redusere avfallsbelastningen noe.

Miljødirektoratet fikk i november 2020 i oppdrag å gjennomgå og foreslå forbedringer av produsentansvar i Norge. Målet er å sikre forbedring av de eksisterende ordningene og overholdelse av nye EU-krav og å innføre nye produsentansvarsordninger for bestemte plastprodukter. Å utrede et mulig nytt produsentansvar for tekstiler faller imidlertid utenfor mandatet.

EU-kommisjonen har allerede varslet at produsentansvar vil være et tema i strategien for bærekraftige tekstiler som kommer 30. mars 2022. Det er viktig at nasjonalstatene følger dette opp. Frankrike har innført produsentansvar for tekstiler, Nederland har varslet innføring av en produsentansvarsordning fra 2023, og Sverige har hatt forslag om produsentansvar på høring.

Forslagsstillerne mener at produsentansvar kan være et virkemiddel for å sikre økt innsamling av tekstiler for ombruk og sikre at en større del av tekstilavfallet blir materialgjenvunnet. Siden et produsentansvar omfatter mange ulike produkter og pliktsubjekter, må det utredes nøye, og en slik utredning bør igangsettes nå.

Sporbarhet i verdikjeden

Kles- og tekstilbransjen er en industri preget av mange produsenter og importører, og der det stilles få krav til helse, miljø, sikkerhet, miljøbelastning og utslipp. Forslagsstillerne mener at sporbarhet vil være en viktig måte å øke transparens i verdikjeden og ansvarlighet hos produsenter og distributører på. Kravet til sporbarhet bør gjelde hele livssyklusen fra design og produksjon til avfall og mulig gjenbruk.

Norge har i dag eksisterende og velfungerende ordninger som sikrer sporbarhet for EE-avfall (forskrift om gjenvinning og behandling av avfall § 1-18) og farlig avfall. Der stilles det krav til både innsamling, håndtering og sporbarhet. Oppfyllelse av krav i henhold til § 1-18 skal dokumenteres og mulige brudd følges opp av Miljødirektoratet. Dette sikrer forsvarlig håndtering av potensielt skadelig avfall gjennom hele verdikjeden og er et eksempel til etterfølgelse.

Forslagsstillerne vil understreke viktigheten av at krav til sporbarhet gjelder frem til tekstilene og tekstilavfallet er endelig gjenvunnet eller sluttbehandlet,

uavhengig av om behandlingen finner sted i Norge eller i et annet land.

Styrke forbrukernes rettigheter

Selv om det er viktig å styrke avfallshåndteringen, er et av de største problemene knyttet til det store volumet av tekstiler som importeres, selges og forbrukes. Det er nødvendig at forbrukerne i større grad etterspør og velger kvalitet, plagg som varer lengre, og som kan repareres og brukes om igjen. Det totale forbruket må reduseres, og det må finnes lett tilgjengelig informasjon som gjør forbrukerne i stand til å ta miljøvennlige valg.

Ifølge Forbrukerrådet er «grønnvasking» med bruk av villedende markedsføring et reelt problem i deler av klesbransjen og hos nettbutikkene. Det er i tillegg et problem at forbrukerne ofte mangler pålitelig og relevant informasjon om miljøegenskapene til produkter i kjøps situasjonen. Etter dagens regelverk er det få obligatoriske krav til hva slags informasjon en forbruker skal få om produktet. Det finnes i tillegg mer enn 450 miljømerker på verdensbasis, og mer enn 100 aktive merker i EU, som gjør det vanskelig for forbrukerne å foreta miljøvennlige valg.

Forslagsstillerne mener det bør tas grep i Norge og i EU. Det er behov for å etablere en felles metode for å måle og formidle det miljømessige fotavtrykket til produkter og bedre underbygge miljøinformasjon.

Innen utgangen av 2022 vil EU at alle produkter som selges i Europa, skal merkes med sitt miljøavtrykk, og EU-kommisjonen har over tid jobbet med det såkalte PEF-rammeverket (Product Environmental Footprint), som er en felles metode for å måle miljøfotavtrykket for ulike produkter, herunder tekstiler. Det foregår en debatt i EU om hvilke parametere som skal vektlegges i en slik metode, og hvordan dette skal måles.

Forslagsstillerne forventer at norske myndigheter deltar aktivt i dette arbeidet for å ivareta norske interesser, og at norske myndigheter jobber for at biologisk nedbrytbarhet og også mikroplastutslipp fra syntetiske plagg inkluderes i beregningen av den totale miljøbelastningen til tekstiler. Det er de totale miljøkonsekvensene i livsløpet til et tekstil som bør legges til grunn i miljøberegningen.

Det er samtidig behov for å videreutvikle en merkeordning som i større grad inkluderer den samlede miljøbelastningen fra forbruket, herunder livssyklusen til produktet fra råvarer til produksjon, resirkulering og avfall. Forslagsstillerne mener regjeringen må støtte arbeidet med å utvikle en slik miljømerkeordning og sikre at dette skjer i samarbeid med flere land. Miljømerket Svanen er eksempelvis ett av to offisielle miljømerker i Norden og kan spille en viktig rolle i overgangen til en sirkulær økonomi.

Behov for økonomiske virkemidler og gjennomgang av regelverket

Forslagsstillerne er opptatt av å utvikle nye forretningsmodeller for mer bærekraftig produksjon og flere sirkulære tiltak. I EUs handlingsplan for sirkulær økonomi oppfordrer EU-kommisjonen de enkelte landene til å ta i bruk økonomiske virkemidler for å lykkes med overgangen til en sirkulær økonomi.

Forslagsstillerne mener det er flere endringer i skatte- og avgiftssystemet som bør utredes, herunder miljøavgift på fossil plast og emballasje. I den nasjonale strategien for sirkulær økonomi igangsatte regjeringen Solberg en større gjennomgang av skatte- og avgiftssystemet, blant annet for å vurdere hvordan økonomiske virkemidler kan bidra til sirkulære løsninger. Forslagsstillerne ser frem til at utvalget utreder flere av de nevnte forslagene, og at regjeringen følger opp anbefalingene fra utvalget når de blir lagt frem.

Forslagsstillerne vil særlig peke på regelverket knyttet til usolgte tekstilvarer. Destruksjon av fullt brukbare klær og tekstiler er et nasjonalt og internasjonalt problem. Det bør vurderes endringer i regelverket for å sikre at usolgte tekstilvarer i større grad resirkuleres, gjenbrukes eller gis bort i stedet for å kastes eller destrueres.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utforme en plan for hvordan kravet om separat utsortering av tekstiler innen 2025 skal oppfylles, herunder hvordan tekstiler skal samles inn, sorteres og resirkuleres, og hvilke gjenvinningsløsninger det vil være behov for. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
2. Stortinget ber regjeringen utrede en produsentansvarsordning for tekstiler.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og innføre krav til at tekstilimportører og tekstilprodusenter sikrer sporbarhet i verdikjeden til tekstilprodukter og tekstilavfall.
4. Stortinget ber regjeringen delta i arbeidet med utvikling av et felleseuropeisk regelverk og tiltak innen sirkulær økonomi og jobbe for at PEF-rammeverket (Product Environmental Footprint) medberegner den totale miljøbelastningen over hele livsløpet til et produkt, inkludert mikroplastutslipp.
5. Stortinget ber regjeringen støtte arbeidet med å videreutvikle en miljømerkeordning som omfatter sirkulære aspekter, funksjon, kvalitetskrav, garantiperiode, levetid, produktdesign og muligheter for reparasjon, blant annet ved å styrke Miljømerking Norge og Svanemerket.
6. Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket og vurdere endringer for å sikre at klesbransjen i større grad gjenbraker usolgte tekstilvarer i stedet for å destruere dem, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

16. februar 2022

Mathilde Tybring-Gjedde

Sandra Brufloth

Mari Holm Lønseth

